

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (vključno Chicago) in Kanada \$8.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Ceno 57.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Ceno 57.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nemarodnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (člani, povesti, drame, pesni itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštno.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vso karo ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Glasovi iz
naselbin

Za pomožno akcijo in o Srbih

Dearborn, Mich. — Prilagam nakaznico za \$17 v pomoč trpinom v stari domovini od družine Knez in Plahter. Ako bi si tukajšnji rojaki le malo predstavili grozote, ki se godijo v starem kraju, bi se gotovo bolj potrudili, da bi zbrali sklad, ki bi res nekaj zalegel, ne pa teh borih dvajset tisočakov, ki so nič več kot kaplja v morju. Vsi ti isti, ki nečejo nič dati, se izgovarjajo, češ, saj ne bodo dobili v starem kraju, drugi se bodo redili na moj račun... Do sedaj se ni še nikdar zbiralo v tak sklad med nami. Res smo zbirali v zadnji vojni za Republičansko združenje, ampak to je bilo samo za politično akcijo.

Težko mi je, ko opazujem Russe, Poljake in druge Slovence, ki jim ni noben trud preveč, samo da morejo kaj pomagati svojim trpečim. V zadnji vojni je bilo vse naše Primorje uničeno, a pomoči ni bilo od nikjer, razen če je kdo imel sorodnike v Ameriki. Veliko, veliko jih je pomirilo vsled pomanjkanja in jetike.

Nikdar ne bi verjela, da goje Srbi tako sovraštvo do Hrvatov in obratno. Na 17. julija so Srbi priredili piknik v pomoč Mihajloviću. Na tem pikniku je bilo zastopanih 20 društev z več tisoč člani. Glavni govornik je bil polkovnik Savić, ki je drugi dan baje odpotoval nazaj v Jugoslavijo. Savić je bil edini govornik, ki je govoril za splošno Jugoslavijo, vsi ostali govorniki so pa udrihali po Bolgarih in Hrvatih in govorili samo za Srbijo—od Triglava do Soluna...

Ko sem vprašala nekega govornika, kakšno Jugoslavijo hočejo, mi je odgovoril: "Danes je srbski dan—molčite..." Bal se je, da ga drugi ne slišijo. Rekla sem mu, da je žalostno, kajti oni sejejo enako seme kot Nemci, in ali niso tudi oni imeli izdajalcev med Srbi? Tu bi morali vsi delovati za slovo, ne pa prepričevati. Eden glavnih govornikov je bil tudi predsednik Srbskega Saveza.

Mary Knez.

Kako se imajo v metropoli

Cleveland.—Kadar poročam iz naše metropole o doživljajih naših rojakov, navadno vedno kdo vikne, da se to njega tiče. Kot da bi nihče ne smel vedeti, če ga naši narodni možje lomijo v metropoli. Ampak kdo se briga, mi poročamo, kar tudi drugi listi poročajo. In evo vam iz današnje Plain Dealerja:

Mestna zbornica je šla preko Lauschetovega veta in sprejela predlog z 29 glasovi proti štirim, da se povzra plača policiji in ognjegascem. Povziranje bo znašalo \$4.30 na teden, za višje častnike pa \$9.25 tedensko.

Če bi vam kdo hotel natveziti, da je ta dopisnik proti Lauschetu in radi tega tako piše, mu kar v brk povejte, da je to le novica za Prosveto in njene čitatelje. Moji kritiki naj si pa ogledajo

svoje demokratske politične rojake, kako se ljubijo med seboj. In evo vam dokaza:

Ko je župan Lausche nehal s svojim svarilom, naj se ne povzra plače, ker bo to zadelo davkoplačevalce, se je takoj oglasil Edward L. Pucel, naš drugi rojak in koncilman, ki je pobijal županova izvajanja. In zastopniki so glasovali kot je zgoraj povedano; nihče od slovenskih koncilmanov ni upošteval priporočila župana Lausche in so vsi glasovali za povziranje plače.

In kaj se je še zgodilo v naši mestni zbornici? Koncilman Marko McElroy je bil "draftan" in treba je bilo namestnika. Mi "Kranjci" smo v tem oziru bolj demokratski, kajti mi si postavimo namestnike, če bi nas "draftali" in ti namestniki zavzamejo naša mesta, ali pa jih pustimo izpraznjena. Ampak naša mestna zbornica je bolj nazadnjaška, kajti pri nas si sam vpoklicanec ali odstavljenelec lahko izbere namestnika ali pa priporoča, kdo ima njemu podobne močgane.

In McElroy si je izvolil, da ga nadomestila Italijan Thad Fusco, rojen v Petru Calvi Risorta v bližini Neapola. Ampak njegove zasluge ali sarže so: Je blagajnik italijanske demokratske lige, podpredsednik Ameriško-italijanske narodne unije, podpredsednik Italijanske dobrodelne zveze in povrh še član katoliške organizacije Knights of Columbus. In kaj še hočemo več, ko pa dobri Irec podpira dobrega Italijana. To vam je naša politika v metropoli, ki je mednarodno mesto, toda pod dominacijo trgovske zbornice in onih, ki so pod versko kontrolo Rima, dasi je italijanska vlada smatrala kot naša sovražnica.

Vi citate o Solomonskih otokih. Kje in kaj so? To je veriga otokov, ki je dolga nad tisoč milj v južnozapadnem Pacifiku. Turagi, ki so ga zasedli ameriški infanterijski pomorščaki (Marine Corps) je 890 zračnih milj od pomorske luke Moresby v Novi Gvineji in 1800 milj od Sidneyja, Avstralijskega. Tam v Koralem morju so naši pomorščaki uničili precejšen del japonske mornarice.

Frank Barbič, 53.

Ali se ponovi španska šalogra v Jugoslaviji?

Chicago.—Zadnje čase vidimo v stalinističnem tisku veliko govorilo proti generalu Draži Mihajloviću, kar ne obeta nič dobrega. Ameriški stalinisti so mu še večeraj peli slavo kot največjemu junaku in "branitelju demokracije", danes pa mu očitajo, da je postal—"izdajalec" Jugoslavije.

Daily Worker je celo prinesel vest v okviru na prvi strani, ki pravi, da je neki radijski amater in "prijatelj Daily Workerja" aludiral radioodlajo iz Rima, v kateri je bilo baje rečeno, da je Draža Mihajlović obrnil hrbet

Robert Travis, podpredsednik sveta industrijskih uni v Illinoisu, govori na delavskem shodu v Milwaukeeju, Wis.

Jugoslaviji in postal "italijanski zaveznik", torej zaveznik osiše. Kakor pravi New Leader, niso te vesti slišali na nobeni radijski postaji, kjer posebno pazijo 24 ur na dan na vse osišne radioodaje.

Kje so to "vesti" fabricirali: pri Daily Workerju ali v kakšni drugi stalinistični kovačnici laži, ni važno. Važno pa je, da to in podobne "vesti" zadnje čase širijo stalinistični krogi, ki so največji mojstri v fabriciranju laži, zavajanju in potvarjanju dejstev ter ubijanju karakterjev in ljudi, ki padajo pri njih v nemilost. V tej jezuitski "umetnosti" jim nacifasisti sežejo komaj do gležnjev. Tragično je to, da imajo danes na svoji strani veliko več naivnih ljudi kot kdaj v zadnjih desetih letih, ki so jim pripravljeno slediti čez drn in strn.

Tudi če bi omenjena vest prišla iz Rima, bi ji nihče ne mogel verjeti, ki kolikšna pozna današnji položaj v Jugoslaviji. Da bi Draža Mihajlović s svojimi četniki postal "zaveznik Italije" in torej zaveznik osiše, je nekaj tako gorostasnega, da se upira vsaki zdrav pameti. Le največja propalica bi mogla kaj takega storiti. Ampak v Evropi so vse propalnice že zdavnaj v službi Hitlerja in Mussolinija. V Srbiji so te propalnice Nedić in njegovi pomočniki, na Hrvaškem je ta propalica Pavelić in njegovi "ustaki", v Bolgariji je ta propalica kralj Boris in njegova banda, v Rumuniji in na Ogrskem so te propalnice fašisti, na Slovaškem je ta propalica "Kristusov namestnik" Tiso, na Norveškem je ta propalica Quisling, v Franciji Laval, Doriot (bivši komunist) in njuna zlahta, v Španiji katoliški mesar Franco in kompanija.

Vesti, ki jih danes prejemamo iz Jugoslavije, najbrže niso vse točne, ker radi slabih vezi in tamkajšnjih razmer sploh ne morejo biti povsem točne; iz razumljivega in tudi opravičljivega vzroka so tudi pobarvane. Ampak vemo vendar toliko, da tam vlada danes pravi peklen in da bi najbrže srbski četniki napravili zelo kratek in hiter obračun z generalom Mihajlovičem, če bi res hotel postati izdajca in stopiti v službo osiše. Ampak ljudje njegovega tipa niso na prodaj in tudi so zelo slab izdajalski material. Če človek raje žrtvuje svojo družino—ženo in otroke—za večje ideale, namesto da bi kapitaliral in prenehal z bojem, si bo najbrže prej pognal kroglo v glavo kot pa postal to, kar stalinisti danes dolže Mihajloviča. In to največjo podlost ne vrše danes samo ameriški stalinisti, marveč kot je razvidno iz njih tiska, tudi v drugih deželah.

Kaj vse to pomeni? Nič drugega kot to, da je general Mihajlović padel v nemilost pri kominterni v Moskvi. "Kdor pozna njeno delovanje, ki zahteva absolutno pokornost od vseh 'pravovernih' in katerim tudi v vseh deželah diktira "linije" ali smernice, temu je znano, da bi prvi stalinisti v Jugoslaviji ne podvzeli kampanje za uničenje Draže Mihajloviča in drugič bi ta iskra—"linija"—ne preskočila z Balkana preko Turčije v Ameriko in druge dežele.

Kakor da bi Rusija še ne imela dovolj velike tragedije na svoji zemlji! Kakor da bi kominterni s Stalinom na čelu še ne povzročila dovolj razkolov med delavstvom, dovolj porazov, dovolj ubojev, dovolj osebnega gorja, dovolj slepega fanatizma, dovolj jezuitizma, dovolj protistvaranja visokih idealov in perverziranja idealizma! Človek bi mislil, da so se tudi stalinisti nekaj naučili iz strahovite ruske in svetovne tragedije, iz svojih velikih zmot—yes, in tudi hudobij in zločinov. Ampak intrige in jezuitstvo jim je menda že preveč v krvi in pohlep po absolutni oblasti—diktaturi—preveč v mesu in kosteh, poštenost in načelnost pa še vedno—"buržujska", ako danes ne celo "fašistična navlačka". Človek bi mislil, da bodo iskreno delovali za slovo že radi potrebe Rusije. Ampak iz tega je razvidno, da so še vedno le za tako "slogo", pri kateri imajo oni glavno ali izključno besedo. Kdor se jim ne pokori, ga oblatijo ali celo "likvidirajo". Vsaj to je njih zgodovina zadnjih dvajset let, posebno pa zadnjih deset let. Čim dalje greš z diktaturo, tem večja je potreba trde pesti.

Zanimivo bi bilo poznati oziroma, kako in zakaj je padel general Mihajlović v nemilost pri stalinistih. Ker je to znano najbrže le malemu številu vodilnih osebnosti na obeh straneh, morava naveden plebejec le ugibati na podlagi svojega znanja o delovanju kominterne, če hoče predrati v ozadje in otipati prave vzroke. Da ga blatijo z "izdajalstvom Jugoslavije", je to le pretveza in sredstvo, da ga ubijejo in izolirajo.

Iz njih napadov na Mihajloviča je razvidno, da se poslužujejo iste metode kot so se je posluževali proti Largu Caballeru v Španiji, katerega so od začetka proglasili za "španskega Lenina", potem so ga pa kar čez noč prekrstili v "izdajalca" lojalistične Španije in "zaveznika fašizma". Vzrok je bil, ker Caballeri ni hotel ugoditi zahtevam kominterne, da izloči in "likvidira" trockistične elemente (marksistično delavsko stranko) in dovolji kominterni in ruski tajni policiji proste roke v Španiji. In tako je on iz "španskega Lenina" postal "izdajalec Španije" in "zaveznik fašizma".

Iz njih najnovejše "linije" je razvidno, da nameravajo stalinisti napraviti nekaj sličnega tudi z generalom Mihajlovičem. Iz največjega "junaka Jugoslavije" je kar čez noč postal—"izdajalec Jugoslavije" in "zaveznik fašistične Italije" v očeh stalinistične tiska.

Zakaj? Nobena uganka ni, če rečem, da ni hotel ugoditi neki zahtevi kominterne v Moskvi. Uganka je le, kakšna je bila ta zahteva. Moje mišljenje je, pa bilo zmotno ali pravilno, da Mihajlović ni hotel podvreči "svoje" komande kakšnemu političnemu komisarju kominterne in delati tako, kakor bi mu stalinisti ukazovali. In zato je postal—"izdajalec" in "zaveznik Italije". Tisto, da je dal ustreliti nekaj komunistov, "ker so mu nagajali", ne drži. Kominterni bi se radi tega nič ne razburjala, ali pa mu še celo dala priznanje, če bi ne bilo drugega, veliko bolj važnega nesoglasja. Koliko komunistov je kominterni že sama "likvidirala", in sicer ne samo v lojalistični Španiji, marveč tudi drugod!!! Saj je stalin "likvidiral" na ti-

soče in tisoče trockistov in "trockistov" na levi in buharince na desnici z vso staro boljševiko gardo vred.

Človek želi, da bi se vodila kominterne streljalo, kajti ta politika ne more koristiti nikomur drugemu kot najtemnejši svetovni reakciji. Sigurno je, ne more koristiti Rusiji, ker ta politika ne more voditi drugega kot le do nesoglasja, ne kolov in bratomornega boja, česar ima koristi le nacifasizem. Za zmago zaveznikov nad osišem, posebno pa za oživiljevanje političnega in boljševskega mednarodnega delavskega političnega gibanja po vseh svetovnih krajih, če bi Stalin prejel likvidiral kominterni in komaj prišel z akcijo za resnično demokratiziranje Rusije v pravo delavsko demokracijo. Če bi zaslužili svobodo in pravo demokracijo razuma in pravičnosti zaslužijo ruski narodi, ki že skoraj 18 mesecev prelivajo kri obrambo svoje domovine kot ni menda prelival še noben rod.

Če bi Stalin napravil tak rak: razpustil kominterni, ki moralno do skrajnosti korumpirana—enako kot je bila rimsko-tolška cerkev ob času svoje največje moči—se spreobrnil iz diktatorskega Savla v demokratičnega Pavla, proglasil kot cilj Rusije demokratično federizirano Evropo, konec imperizma in enakopravnost vseh narodov na vseh kontinentih, bi tem zadal večji udarec Hitlerjevim armadam kot ga je dal prejemajo od katerekoli obsežne sile. Zažarel bi zopet gočni žarek upanja v boljšo dohodnost po vsem svetu—enakrek svetlobe kot ga je vrgel svet velika ruska revolucija 1917.

Anton Gardin

Slovenski junak

Elizabeth, N. J.—Leta 1870 bili slovenski fantje v vojni v Bosni in Hercegovini s Turci. Bil so v prvih bojnih linijah njih je pisala knjiga Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini, katero je izdala družba v Dunaju. Med njimi je bil tudi lokalni vojak Janez Pač iz Semiča. On se je odlikoval bojih pri mestu Jajce. Po starih zmagi so bili fantje likovani.

Po vojni je odšel Janez Pač v Ameriko. Prej se je ožen, pustil doma ženo in dve hčerki. Delal je v Memphisu. Kar dobi od žene pismo, da je dobil poziv, da mora vojaške vaje. Napiše pismo slovensko in ga pošlje cesarju Dunaju. Pismo je naslovljeno: "Govor Velikanstvo Franc Jože Vam sporočam, da sem me oditi v Ameriko, ker sem dolga na gruntu in sem moral pustiti svojo ženo in dve hčerki. Zato Vas prosim, da odpustite, ker ne bom mogel na vojaške vaje. Ko sem se jeval v Bosni s Turki, sem pravil, kar sem mogel. Zato Vas prosim, da bi me ne zaprli, kar pridem domov..." V pismu opisal svoj regiment, stotnika generala Kuhna.

Na Dunaju so prečitali njegovo pismo in ga oprostili. Po je dobil odgovor v Ameriko, ne bo zaprt, kadar pride dom. Pismo so shranili na Dunaju, potem je bilo priobčeno v knjižnici Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini.

Po nekaj letih v Ameriki prišel domov in umrl dve pozneje še mlad. Po njegovi smrti je bil tudi on odlikovan svoje junaštvo v vojni s Turki. Postavili so mu velik nagroben spomenik z vojaško godbo in

(Dolje na 2. strani.)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 8. septembra 1918.) Domače vesti. Dopisniki pritožujejo o pasjih razmerah med rudarji v Coloradu.

Delavske vesti. Iz kongresa prišla ostrakizacija likovnih delavcev.

Inozemstvo. Čez 100,000 kov je pritežalo v Švitski Mali Aziji.

Sovjetska Rusija. Cene zloma so začele radikalno padati. Rusiji.

Anton Peterson (levo) in Hans Wulf, članje Ameriške delavske federacije, kuhata kavo za vojaške in pomorščake, ki stražijo obrežje pri San Franciscu, Cal.

Tedenska razmotrivanja

Novost v današnji vojni so ženske čete. Na ruski fronti vidimo cele oddelke žensk, ki streljajo iz zasede. Te "zasednice" (snipers) se tako odlikujejo po uspešnosti in vztrajnosti, da prekašajo markskatega moškega.

Ena teh ruskih zasednic, Ljudmila Pavličenko po imenu, je ustrelila 309 Nemcev, kar je rekord za rusko armado. Za ta rekord je prejela najvišje sovjetsko odlikovanje. Leninov red in prostoročno vojni v Ameriko na zbor mednarodne dijaške mladine. Pred dvema tednoma je bilo to dekle v Washingtonu. Američani, ki norijo za vsakim rekordom, so zijali vanjo, kakor v bogca. Rusi jemljejo rekorde Američanom!

Ameriška armada ima danes tudi ženske oddelke, ki jih nazivajo "waves." Zakaj ta naziv, ne vemo. Ameriške "waves" (valovi) se vadijo v vsem, kakor moški vojaki, služile pa bodo bolj kot pomožna sila na bojiščih.

Kar je značilnega za ameriške "vojačice," je to, da v mentalnosti prekašajo moške v razmerju 110—100. To je odkrila zdravniška preiskava. Pa so pravili, da ženska nekje zastaja!

V prvih šestih mesecih tega leta so ameriške železnice prevozile sem in tja 5,250,000 vojakov; tukaj niso všteti oni, ki se vozijo na dopust. To je tudi rekord.

Letos so vsi vlaki polni vojakov in civilisti se morajo stiskati. Veliko običajnega komforta v ameriških vlakih je izginilo. Civilisti moramo potrpeti. Pomislimo, da mi vemo, kam se vozimo, vojak pa—ne vedo.

Sedanja vojna je prinesla mnogo novega. Na primer ohranjenost človeške kri, katere se rabi za transfuzijo. Prej je bila transfuzija mogoča le, kadar je zdrav človek stal poleg bolnika in kri prvega je tekla po cevi v drugega. Danes ti vzamejo pajnt krvi, jo posuše v prah in shranijo v drobni posodici, v kateri lahko stoji mesece in leta—čim pa jo hočejo porabiti za transfuzijo, izpremenijo krvni prah v svežo tekočino, katero vsesajo v žile ranjenca.

Pa recite, da medicinska veda ne dela čudežev. Drugačnih čudežev sploh ni bilo!

Od leta 1940 se brezposelnost v Združenih državah stalno krči. Kljub temu je danes še tri milijone delavcev brez zasluga in na reliefu. To so skoro izključno stari možje čez 55 ali 60 let, ki niso zmogni nobenega specializiranega dela. Na drugi strani je na tisoče in tisoče izučenih delavcev, ki so stari 70 let in več pa so danes upošleni v vojni industrijah.

Danes ne vprašajo, koliko si star, pač pa, kaj znaš in koliko moreš.

Glede skupne politične akcije v prid naši stari domovini je še vedno zmeda. Skušaj povedati nekaj realnega, pa te ne razumeje ali pa nalašč postavljajo tvoje besede na glavo.

Skupna politična akcija je mogoča le glede združenja vseh delov Slovenije v eni politični, demokratski enoti. To je edina zadeva, katere lahko zedinijo vse ameriške Slovence v političnem smislu, da pomagajo pri delu za dosego tega cilja.

Vprašanje za nas je: ali hočemo pomagati pri tem delu? Ali smatramo, da je dobro in pravilno, če se primorski, koroški, ogrski, štajerski in kranjski Slovenci združijo v eni demokratski enoti, katere se potem uvrsti v katero koli demokratsko federacijo? Če smatramo tako, potem lahko pomagamo. Pomagamo komu? Vsakomur, ki vodi akcijo za omenjeno združenje in ki nam dokazuje, da ima zaupanje prizadetih Slovencev v starem kraju.

John Olip, član gl. nadzornega oddeska SNPJ, je zadnjo zimo na nekem sestanku v Slovenskem delavskem centru v Chicagu izjavil: "Naša dolžnost je, da pomagamo Slovincem v stari domovini, da pridejo vsi pod eno streho, čeprav je ta streha slamnata." Olip je mislil z "eno streho" eno državo in s "slamnato streho" je mislil kakršno koli vladno, samo da ni fašistična.

Mi smo to izjavo potem komentirali v Prosveti in smo se strinjali z Olipom. Kadar gre za združenje vseh Slovencev, tedaj je združenje prva in najvažnejša; oblika vlade je manj važna. Vaska streha je v prvem hipu boljša kot nobena! Glavno je, da so vsi Slovenci enkrat združeni, potem pa lahko vržejo slamo dol in si pokrijejo hišo z opeko, če bodo hoteli. Le idiot bo rekel: Opeka ali pa nič! Slovenci morajo biti v republiki ali pa naj izginejo!—Zaradi tega stališča so potem padali krepelci po nas. Olipova "slamnata streha" je postala predmet zasmehovanja, kar je zelo "cheap."

Naše mnenje je—kakor je označeno v resoluciji SNPJ, sprejeti na zadnji konvenciji—da bi bila republika po vzgledu Združenih držav najboljša oblika politične demokracije tudi v Jugoslaviji. To je naše mnenje—ampak mi ne moremo odločiti. In če mi, državljani Združenih držav, ne moremo odločiti za one v Jugoslaviji—ali je potem kakšna sramota za nas, če pomagamo do združitve vseh Slovencev?

Kako in zakaj bi bila sramota? V čem pa bi bila naša pomoč? Ali ne v tem, da s peticijami in deputacijami moralno podpremo prezentacije zastopnikov primorskih in drugih Slovencev v Washingtonu?

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

Profesor Furlan obsojen v smrti
Minister Snoj je pred kratkim prejel iz Jugoslavije iztiskano vest, da je bil profesor Furlan obsojen v smrt od italijanske vojaške sodišča v Ljubljani. Obsodba se glasi:

Territorialno vojaško vojno sodišče, odsek v Ljubljani, je izrekel naslednjo sodbo v zadevi proti Furlanu Borisu, pok. Alojzija in Virginije Schritza, roj. 16. febr. 1894 v Trieste, prej. bi. vojačemu v Ljubljani, advokatu, na begu, obtoženemu s. ločina, ki ga predvideva in kaznuje čl. 4. proglasa z dne 3. X. 1. 1941, kar v Ljubljani, v nedoločenem času do vodilnimi nalogami, skupno s Golobom Romanom, prevratni s družbi "Osvobodilne fronte", katere namen je, da nasilno spremeni politiko, socialno in gospodarsko ureditev države. Iz tega razloga izreka sodišče Furlana Borisa za krivega priplanega mo s. ločina in ga obsoja na smrtno kazen z vsemi zakonskimi posledicami.

Odreja, da se ta sodba enkrat javno objavi v listih "Ti Pionir" iz Trieste in "Jutru" iz Ljubljane.

Ljubljana, 18. junija 1942.-XX. Minister Snoj je povedal, da je dr. Furlan član in sodelavec misije jugoslovanske vlade v Zedinjenih državah, v Jugoslovanskem centru, 812 Fifth Avenue in bil profesor politične filozofije in pravoslovja na ljubljanski univerzi.

Profesor Furlan je izjavil, da se ne bo nikoli odločil, da bi se mu pripadalo, da bi bil pripadnik ni prav nič prizadela. "Zločin", katerega je prof. Furlan zgrešil, je v bistvu ta, da je protivil laškemu zase, svojemu rojstni deželi. Vse to so izmisljotine italijanskega sodišča.

Furlanov slučaj je značilen primer italijanskega pravosodja, ki sam odgovarja najhujšemu zgovornu na ljute napade tega časopisa in radia proti italijanskim metodam sojenja in saboterjev. Prof. Furlan je italijanske vojaško sodišče obsojal v smrt zaradi nekega "zločina", ki ga je zakrivil v času, ko ni bil v Jugoslaviji. Po njegovi tezi je zakon, po katerem je bil izrečena sodba, stopil v veljavo šele dne 3. oktobra 1941, ko je na isti dan, ko je profesor Furlan prispel v Zedinjene države. Na poti sem je bil že 24. marca 1941, tako da v času, v katerem se mo zločinom dejanje pripisuje, sploh ni bil v Jugoslaviji.

Toda značilno je, da ga sodišče obsoja do dejanja, pretežno grešena še pred objavo zakona, ki jih kaznuje. To je praksa retroaktivne moči zakonov, ki so o osištne države zopet uvedle, in ki jih v vseh kulturnih državah taka praksa že davno opušča. Obsodba v smrt za dejanja, katerim bi se retroaktivno pripisal značaj kriminalnosti, je v ameriški demokraciji nemogoča.

Dokument je dokaz burke fašističnega pravosodja. Nacistični tisk in radio sta pred kratkim napadala sodni postopek in obsodbo nacističnih vojakov v Zedinjenih državah. Nacistični radio je v svojem programu v italijanski, namenjenem Zedinjenim državam, izrečno trdil, da je bil pri zasliševanju nacističnih vojunov odpravljen abas corpus, in da taka kršitev prava ne bi bila mogoča v državi, kjer vladajo rimake po pravici. "Pri nas," trde Italijani, "ni zločina, če ni dejanje predvideno v zakonu in izvršitev tega dejanja ali poizkušena." Italijani so primerjali rimsko "pravo" s pravno nesigurnostjo in nesigurnostjo demokracije režimov.

Obsodba prof. Furlana je značilna za metode, ki jih uporabljajo nacisti proti vojujočemu se narodu. Z obsodbo prof. Furlana se hoteli ustanoviti strahovni primer, a dosegli bodo samo pravi nasprotno. Opomba: Izvelec intervjuja prof. Furlana s tiskom priobliži v naslednjem številu.

šajo pa ustvarjati mnenje, da je poglavitna sila jugoslovanskih čet sestavljena iz komunističnih teroristov.

Jugoslovanska in nemška poročila o nekem britanskem častniku, ki se je s padobranom upustil na tla v bližini Mostara z namenom, da se sestane z generalom Mihajlovičem, trde, da je bil ujet in ustreljen od "ustašev". Ta vest je najbrže resnična, kajti izvedeli smo, da se za vezniška misija ni posrečila in da je izgubila nekoliko moštva in materiala.

Borbe v Bački, izmed vseh najbolj krvave in krute, so se nekoliko pomirile. Le od časa do časa pride še do lokalnih napadov na posamezne madžarske posadke. Zanesljivi viri poročajo, da štejejo madžarske izgube v Bački pomladi in poleti skoro 2000 mrtvih. Te izgube bi bile najbrže še večje, ako bi bili Srbi imeli svojemu načinu bojevanja bolj primeren teren. Baška ravnina pa ni nudila četnikom nikakih zaklonišč, tako da so često poginili do zadnjega v bojih, v katerih so se borili z ročnimi granatami, revolverji in bajonetami proti tankom in oklopnim avtomobilon.

Vojna v Jugoslaviji silovito zanima vsoto turško javnost, ki s kar največjo pazljivostjo zasleduje vojskovanje generala Mihajloviča. Simpatije, ki jih uživa Jugoslovani, presenečajo vse tuje opazovalce, posebno vprico ogromne važnosti bojev, ki se zdaj odigravajo na Kavkazu. Celotni turški list "Kimhurist" prinaša brzojavke o bojih v Jugoslaviji na odličnem mestu, seveda le iz virov nemških časopisnih agentur. Nevtoralno in zaveznikom naklonjeno časopisje pa tiska poročila in razmotrivanja o generalu Draži Mihajloviču in njegovi vojski na uvodnem mestu in jim posveča cele kolone.

V Carigradu izhaja nov popoldanski dnevnik za bojujoče Francoze pod imenom "Turquie", ki ga izdaja in urejuje mlad, toda blestec turški častnik vedat Bajkurt. Ta list prinaša danes dolg članek izpod peresa Tasih Edamsa, ki opisuje junaški odpor Jugoslavije in izjavlja, da je to "najplemenitejša udeležba borbe za demokracijo".

Koroški Slovenec obsojen na smrt

Dne 12. junija letos je bil v Celovcu ustreljen 32-letni K. Savs iz Sv. Petra pri Celovcu. Obdolžen je bil, da je že več let deloval proti državi in da je kot veleizdajalec razkrajal odporno silo nemške države.

V...

Veliki pritisk na posadke osištne v Jugoslaviji

Carigrad, 14. avgusta (Posebno poročilo NYT).—Brzojavke, posnete iz radiooddaj, poročajo, da so jako močni oddelki jugoslovanskih četnikov udarili istočasno v smeri Sarajeva in Banjaluke v Bosni in Mostara v Hercegovini ter da so tudi napadli italijanske posadke v bližini Boko Kotorske.

Druge brzojavke podrobno poročajo o novih četniških napadih v zapadni Srbiji, v okolici Krupnja in Loznice, odkoder so bile nemške mehanizirane čete potisnile v prvi polovici julija jedro vojske generala Mihajloviča. V krvavih bitkah v bližini Bihača so Srbi po teh poročilih ubili 700 Nemcev in uničili vso motorizirano kolono. Sami pa so izgubili preko 300 mrtvih. Poročila osištnega časopisja in radia potrjujejo vesti o težkih bojih v Bosni in Hercegovini, skul-

Združene države grade ogromno silo

Cloveške sile v taki količini kakršne zgodovina sveta še ni videla, se grade v Združenih državah za boj proti osištini silam napada in zatiranja.

"Vsak Američan ima svojo vlogo v tej totalni vojni," je rekel nedavno Paul V. McNutt, načelnik federalne komisije za moštvo. "Eden izmed vsakih treh mož v starosti med 20. in 65. letom se bori kot vojak oziroma pomorščak ali pa kot delavec, ki producira orožje in zalogo oziroma jih prevaža do bojnih front Združenih narodov. Okoli Božiča bo po eden izmed vsakih dveh v tej vojni."

Po mnenju te komisije, ki je bila ustanovljena, da se zagotovi najbolj izdatna mobilizacija in poraba človeških sil te dežele, znašajo skupne delavske in obrbožne sile Združenih držav približno 50,000,000 ljudi, največ v zgodovini. Več kot 2,000,000 istih so že v oboroženih silah. Približno 9,500,000 jih je v delavskih silah, ki vršijo potrebno delo na farmah, da se prideluje živila. Vsa potencialna delovna sila, ki vključuje ženske in mladeniče pod naborno starostjo, šteje med 70,000,000 in 75,000,000.

To ogromno število delavcev napajajo vse svoje sile, da zalagajo armado in mornarico Združenih držav z najboljšimi in največjim številom letal, tankov, topov in ladij, ki jih je mogoče producirati. Oni tudi producirajo opremo in živež za vse Združene narode.

Vojne industrije v Združenih državah se razvijajo dalje z veliko hitrostjo. Vse kaže, da med januarjem 1942 in januarjem 1944 se število delavcev v ladjedelnicah približno potroji. Tudi število delavcev, ki producira orožje, se skoraj potroji. Tovarne letal bodo l. 1944 imele štirikrat toliko delavcev kot meseca januarja 1942. Število delavcev v službi vlade Združenih držav, večinoma v mornariških ladjedelnicah, arsenalih armade in letališčih se utegne povečati petkrat. In prerokuje se, da oborožene sile Združenih držav se do tedaj povečajo do 7,000,000 in morda 10,000,000.

Program tako orjaškega obsega se ni še nikdar poskušal v zapadni hemisferi. Prilagoditev ljudstva k temu programu v tako kratkem času je sama na sebi ogromna naloga. "Naša naloga kliče na večjo brzino kot Hitlerjeva—in kar je važno, kliče za ohranitev oblike in vsebine demokracije," je rekel War Manpower komisija. "Storili bomo to delo, kar hočemo premagati nacije in japonske vojne tirane."

Jugoslovanske radiooddaje

Znova opozarjamo na jugoslovanske radiooddaje Columbia Broadcasting Systema v New Yorku dvakrat dnevno za Jugoslavijo ob naslednjih urah:

12:30 PM na valu 19.6 ali 15.270 kilohertzov; na valu 25.3 ali 11.830 kilohertzov.

3:30 PM na valu 19.6 ali 31.3 ali 9.590 kilohertzov.

Govornik je ameriški Jugoslovanski Vasa Trivanović. Dvakrat tedensko, v torek in četrtek ob 3:30 PM, se oddaja vrst v slovensčini. Cenjene poslušalce prosimo, da javijo svoje vtise in želje Trivanoviću, c/o Columbia Broadcasting System. Pripominjamo, da so te oddaje prostovoljni prispevek Columbijske vojnemu naporu Amerike in Združenih narodov in da družba za te oddaje ne prejema nikake subvencije od katerekoli vlade.

Roosevelt vidi dolgo vojno

Poslanica mladini vsega sveta

Washington, D. C., 5. sept. — Predsednik Roosevelt je v svojem govoru po radiu dejal, da bo vojna še dolgo trajala in zahtevala še mnogo žrtev, toda nabelega dvoma ni glede izida. Osištne sile, ki so provocirale to vojno, bodo poražene.

Predsednik je opozoril politični cinizem in boječost v borbi za zmago in pravičen mir ter zagotovil zaščito in ekonomsko prilagoditost milijonom, ki se bore za Ameriko v vseh krajih sveta. Roosevelt je govoril ob odprtju mednarodnega dijaškega zborovanja v Washingtonu in njegove besede so bile po radiu oddajane v vse dele sveta. Naslovljene so bile predvsem mladini in ameriškim vojakom v tujih državah.

"Mi doma se popolnoma zavedamo svojih dolžnosti napram vam zdaj in v bodočnosti," je rekel Roosevelt. "Mi vas ne bomo zapustili, čeprav vemo, da bo to dolga in težka borba. Zahtevala bo še mnogo žrtve, preden bo osištne sile popolnoma strta. Mi smo se dosti naučili iz napak v preteklosti, toda v bodoče bomo vedeli, kako je treba izkoristiti zmago. Ofenziva proti zlom vseh vrst se mora nadaljevati. Delati moramo in se boriti za naše otroke, da bodo ti uživali mir, svobodo govora, tiaka, zborovanja, vere, pred pomanjkanjem in bojaznijo. Le na osnovi teh pogojev bo totalna vojna rezultirala v totalni zmagi."

Okrog 75 delegatov, reprezentantov združenih narodov na dijaškem zborovanju, se je zbralo v dvorani Beje-hise, v kateri je Roosevelt govoril. Več izmed teh je nosilo vojaške uniforme narodov, katere predstavljajo.

Reuther urgira kontrolo nad ekonomijo

Washington, D. C., 5. sept. — Walter P. Reuther, podpredsednik unije združenih avtnih in letalskih delavcev, včlanjene v Kongresu industrijskih organizacij, se je izrekel za ustanovitev enotnega vodstva, v čigar področje naj bi spadali ekonomija in vojna produkcija. Njegov načrt je popolna kontrola narodnega gospodarstva pod vodstvom ene osebe.

Amerika vežba armado v zraku

OFFICE OF WAR INFORMATION, Washington, D. C.

General Henry H. Arnold, poveljujoči general vojnih zračnih sil, je objavil, kako hitro se razvijajo skupine bojnih čet, ki za prevoz rabijo brezmotorna letala ali drsala (gliders).

"Piloti 'glajderjev' in bojne čete, prihajajoče po zraku, bodo na prvi fronti napadov," je rekel. "Važnost teh hitro premikajočih se bojnih čet je neprecenljiva. Iste bodo tvorile samostojno silo, katere vojniki, opreme in zaloge se bodo prevažale po zraku. Sposobna in izvežbana bo, da udari na sovražnika, kje bo on najmanj pripravljen za to."

Dasi je treba držati v tajnosti natančen obseg, sestav, taktiko, namen in kje in kdaj udariti, se že sedaj lahko toliko pove, kar se tiče obsega, opreme in ognjene sile, bo ameriška po zraku ploveča armada končno presežala vse, kar je svet videl kaj takega. Mi imamo pogostvo, material, kurivo, industrialne prilagoditve ter mehanično in borilno izurjenost, da moremo ustanoviti napadalno silo, plovečo po zraku, veliko večjo kot jo zmorejo osištne države."

Masna proizvodnja "glajderjev" je najnovejša faza totalne zračne vojne Amerike. Značilna za hitri razvoj te nove industrije je neka obširna tovarna, ki je takorekoč čez noč nastala sredi koruznih njiv ameriškega Srednjega zapada. Ta ogromna tovarna je zrasla s tal v času tridesetih dni. Še je izmed treh veletovarn, ki so sedaj pripravljene za gradnjo orjaških "glajderjev."

Ta produkcija "glajderjev" v velikih masah nam daje pojem o važnem razvoju bodoče ofenzivne taktike ameriških oboroženih sil. Odkar je padec Krete pokazal, kaj je mogoče steriti z "glajderji," so te velike brezmotorne zračne barke postale predmet resnega proučevanja s strani vojaških oblasti. Začetek masne produkcije "glajderjev" s strani treh velepodjetij je nadaljen dokaz, da se Amerika pripravlja za ofenzivo na vsej fronti.

Gradnja "glajderja" je razmeroma lahka in poceni. Ta okoliščina ima dodaten pomen, ako se pomisli, da gre za kontrakt mnogih milijonov dolarjev, kar jasno pomeni, da Stric Sam hoče imeti znatno število "glajderjev."

S pomočjo znatnega števila teh zračnih drsal bodo tisoči ameriških vojakov v stanu vzdigniti se v zrak, da pridejo na razna mesta po svetu, kjer jih bodo pričakovali bojevniki mnogih dežel. Tam se bodo aeroplani, ki vlečejo drsala, odvezali od njih in "glajderji" se bodo brez šuma spuščali dol daleč za obrežnimi trdnjavami sovražnika, kjer bodo prijateljske čete pripravljene, da se jim pridružejo v borbi proti tiranstvu.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

Izda svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih družtev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopis in nannanila drugih podpornih organizacij in njih družtev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

WANTED

Experienced or inexperienced labor in sausage factory. Apply at: Sherry Meat Packer, Inc., 4538 S. Marshfield Ave., Chicago, Ill.

The Quickest, Surest Way YOU Can Help Win This War.

Buy Defense BONDS—STAMPS

Now!

THE NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE

GEORGE W. BARNWELL
Institute of Technology in England
Specialized professor in Slovenia

Podlaga za mehanično znanje si morete dobiti s knjigo NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE (v angleščini). Ta velika knjiga popisuje in v slikah kaže temeljna dela mehanike. Razloži vse natančno, kar mora znati najboljši mehanik; pojasnjuje uporabo vsakega stroja, orodja in meril. Pouči vas, kako je treba uporabiti načrte (blue prints) ter vam tudi daje mnogo računskih tabel, da morete pospešiti svoje delo. Ne glede na to, ali ste kakega početnika, vam bo ta knjiga zelo koristna in mnogo potrebna.—1600 slik in risb. 576 strani, trdo vezana knjiga stane \$40.00.—Poštno plačamo mi. Naročite pri KNJIGARNI SLOVENSKE PUBLISHING COMPANY, 216 West 19th St., NEW YORK.—Zaloga ni velika. Naročite to valno knjigo še danes.

MALI LJUDJE

MILAN PUGELJ

OSAT

(Se nadaljuje.)

Večrilo se je, mrak se je gostil med sobni-
mi stenami, skozi okna je prihajala le še ne-
kakšna meglena in gosta svetloba. Zdal jese-
ni, ko se skrajšajo dnevi, je dozorelo v njego-
vem domačem kraju grozdje, novino poskušajo
veseli kmetje in preprojo v vinskih gorah vse
dolge jesenske večere. Najlepši čas je to, clo-
vek spozna njegovo lepoto šele takrat, ka-
dar misli nanj in se ga spominja v daljnem
kraju.

"Kam te zmedene misli?" se je hotel nena-
doma zavedati aspirant, vstal je, potegnil uro
iz žepa in pogledal nanjo. "Sedem bo, službo
je treba nastopiti!" in polotil se ga je nemir
kakor včeraj, ali predvčeršnjim, ali pred te-
dnom in mesecem, ko je nastopil večerno služ-
bo. "Kje je uniforma, bluz, rdeča kapa?"

Obstal je sredi sobe, zagledal se v tla, si opri-
jel s palcem in kazalcem levega golo brado in
misli nekaj svinčenega, težkega, morečega, kar
je vlečilo in tlačilo k tlom, k zemlji in dalje
vanjo, in v grob in še globlje. Posegel je po
klobuku, ki je visel na obešalniki tik vrat, ga
posadil na glavo in odšel iz sobe. Zunaj v veži
ga je srečal od daleč postajniški čuvaj in se ni
ustavil in salutiral. Ali so mu že povedali, kaj
se je dogodilo, ali je že zvedel vse v pisarni?

Na drugem tiru puha in miruje osončni vlak
iz Trsta in tik polnoga voza stoji njegov kolega
asistent Malič. Nobenega posla nima več, vse
je že odpravljeno, vlak se to minuto odide, Ma-
lič sklepa roke zadaj na hrbtu, ozira se okrog
in Mirtič pozdravi. Ali ga in videl? Gleda v
stran proti njemu, aspirant pozdravi, asis-
tent ne vidi. Ali je to resnica, ali je storjeno
namenoma, ali se ga že sramuje in ga ne mara
več poznati za svojega znanca, nekdanjega ko-
lega?

Sej promeni nekoliko niže od postaje in se
okrene v tistem trenotku, ko hoče aspirant po-
zdraviti, in mu pokaže hrbet. Zadaj za poslop-
jem leži šefov vrt in od tam zveni in lope za-
ničljiv in skoro sirov ženski smeh. To je Kri-
stina s ponarejenimi zobmi; samo ona se smeje
tako odurno!

Mirtič pride v gostilno, kamor je vedno za-
hajal na hrano, in sede na svoje vsakdanje me-
sto. Krčmar pride, a ne pozdravi. "Tja stopi!"
veli natakari Lenki, ki se je prej vse dni vsem
gostom smejala, samo danes je vsa resna.
"Kaj želite?" vpraša, molči in čaka odgovora.
Ona, ki je prej neprenehoma žgoela samo go-
spod in gospe in izvolite in blagovolite in se
venomer znanec najprijazneje smehljala, sto-
ji zdaj resna in molčeca tik mize in čaka od-
govora. Ob omari tik vrat sloni gospodar in
tudi on gleda in kaže z očmi, kakor bi pričako-
val nekakšnega gosta.

"Večerjal bi!" pravi Mirtič skoro prestraše-
no. Bled je v obraz, v roke ga zebe, dasi ni še
mraza, in konci prstov mu trepečejo kakor v
mrzlici. Naenkrat ga objame čuvstvo, kakor bi
sedel med krove kakršnih zlobnih in neznan-
cih in moral zaupati nad vse mere sumljivemu
človeku svoje dragoceno in mlado življenje.
In isti hip in poleg tega čuvstva ga je sram,
globoko, brezkončno sram, da vedo vsi ljudje,
ki ga poznajo in ki ga gledajo in srečujejo, o
njegovem ponižujočem in žalostnem dogodku.

"Pečenka je!" pove natakarka proti svoji na-
vadi. Drugim gostom in druge večere je tudi
njemu natakala celo vrsto jedil, smehljala se ne-
prenehoma, šalila se vmes, kaj je dobro, kaj je
še boljše in kaj je najdražje in najboljšo, ali
danes ve zanj samo eno in suhoparno vest:
"Pečenka je!"

Gostje pridejo, dvoje njegovih prejšnjih ko-
legov, ki ga pozdravita kakor za krčmarako
mizo neznanega pivea in sedeta ob drugi steni.
Mirtič pije vino, ali ne more, pričinja rezati
in jesti meso na krožniku, a mu ne tekne. Pla-
ča, vzame klobuk in odide.

II.

Noč je dolga, nezno dolga. Minute gredo
dalje kakor devedesetletne starke v copatah,
tema visi nad posteljo in se nikamor ne gane.
Skozi okno je videti poševno navzgor kosček
neba, ki je posejan s kopo zvezd in je vedno
enako temen in čemer. Na obposteljni mizi-
ci tiktaka vedno enakomerno žurno okrogla
budilka, iz sosednje sobe se meša v njeno tikt-
kanje nihanje stenske ure, ki visi za bližnjimi
vrat.

Zdaj, hvala Bogu! je prišel prvi jutranji vlak.
Štiri ure so pretekle od polnoči in petnajst mi-
nut. Četrta na pet je torej in kmalu — za eno
uro — se prične daniti, tema se razkroji, ta ne-
pregledna, neskončna noč se razkroji, razteče
kakor kalna voda. Na postaji žumi in praske-
če lokomotiva, izpredovinski kličejo ime postaje,
potniki hodijo pred peronom in stopajo v vlak.
Slišijo se signali, ostri žvižgi lokomotive, nje pu-
hanje, drdranje voz, nekakšni močni, sploščati
počasni in pozneje vedno hitrejši in pogostejši
sunki, ki pojemajo v daljavi, se spajajo v en
sam oddaljen ropot in nekako utonejo v pro-
strani in ogromni tišini. Več in več življenja
je čuti od vseh strani, ljudje hodijo spodaj po
veži, po stopnicah, zgoraj po hodniku in se ogo-
varjajo. Tema se prične redčiti, hladna in vlaž-
na svetloba sili skozi okna v sobo in se sredi nje
kakor razkroja po tleh in kotih. Tisti kosček
neba poševno nad oknom blede vedno bolj,
zvezde na njem izginejo, ozračje posivi, in ka-
kor bi stopili iz njega, se prikažejo vijugasti
obrisi daljnih in avinčenih oblakov.

Nekdo se bliža vratom po hodniku, odpre jih,
zapre, gre preko sobe in odide v sosednjo sobo.
To je asistent Malič, ki je končal zdaj ob sed-
mih jutraj svojo nočno službo. Sliči se in le-
ga v posteljo.

Aspirant Mirtič se drami iz nekakšnega tež-
kega polna, premetuje se nervozno po postelji,
mane si oči, nenadoma vstane, ogrne uniform-
sko suknjo, natakne pohojeno nočno obuvajo,
šara proti vratom v sosednjo izbo in jih na-
porno in z vidnim trudom odrine.

"Kaj hočeš?" ga vpraša slabovoljno asistent,
ki sedi v beli spodnji obleki na postelji in se-
zuva nogavice. Aspirant stoji sredi sobe, v lica
je bled kakor stena in stresa se, kakor bi ga
potegnil kdo zdaj v jesenskem jutru iz mrzle
vode.

"Spat pojdi!" ga odganja asistent.
"Za božjo voljo," pričinja aspirant s prestra-
šenim in kakor bolnim glasom, "pri vseh sve-
tnih nebeških, prosim te, reci mi, gospod zna-
nec, razodeni mi Zakaj to?"

"Kaj, zakaj?" vpraša neprijazno asistent,
vrže nogavice ježno na tla, dvigne odojo in se
skriči pod njo v visoko kroglo. "Kdo te razume!
Noče se mi zdaj pretekati; vrag te odnesi!"

"Daj, reci, govori," prosi aspirant in se stre-
sa, kakor bi hotel vsak hip zaihteti. "Razjasni
mi skrivnost, zakaj so mi odpovedali službo?"

"Ker nisi moč!" odgovarja asistent. "Ne znaš
postopati z delavstvom, ne znaš govoriti s
strankami — no, sploh nimaš ne službenega
obzira, ne službenih gest, ne besed. Ženska si,
ženska v hlačah — to je! Zmaži se že, gani se,
zgubi se, motovilo človeško. Kdo te je najel?
Spati moram — da bi te! Lahko noč!"

(Dalje prihodnjič.)

O gozdu in nekaterih
njegovih ljudehDr. Hinko Dolenc
(Nadaljevanje.)

Dosti sem sam prehodil gozdov,
prišel tudi v ožjo dotiko z med-
vedom, slišal pa sila dosti pri-
povedk o njem, toda niti enega
slučaja ne vem povedati, da bi
bil kdaj medved kaj žalega sto-
ril človeku. Toliko pove vsak
gozdar, da se ogni medvedke,
ako se snideš z njo, ko ima mla-
diče pri sebi, sicer poskočiš pred
njo kakor pes pred koklo; ven-
dar o tem pa je složna sodba,
da je medved grozen, ko človek
naleti nanj, in da bi bilo težko
reči, se li medved bolj ustraši
človeka ali človek medveda. Sta-
ri Poloncič nam je pravil, da je
nekoč po gozdu prehajal in na-
sekaval dolgih prekel za slamna-
to streho. "Saj veste," je rekel,
"da po lepem svetu ljudje vse
pobero, zašel sem torej v bolj
grd svet. Rasla je košata hoja
v skalovju in imela je veje bolj
do tal. "Ko eno privzdignem, da
bi si naprej pomagal, kar priv-
zdigne glavo in zarohni proti
meni — medved. Se nikoli kaj ta-
kega! Ne peden od mojih ste-
gen je bil gobec in še domov

sem prinesel na hlačah izbruh-
njene sline. Ne vem, kaj sem
rekel, vem pa, da sem imel v
mislih reči: "Le umakni se, jaz
se nimam kam, saj ti nič no-
čem!" In res se je medved mra-
raje obrnil od mene, jaz sem pa
še precej časa stal kakor zid,
predno sem se pripognil, pobral
sekiro, ki mi je bila padla iz
roke, in šel naravnost domov.
"Ali verjamete, prijatelji," je še
pristavil stari Blaž, "da dva dni
nisem bil za nobeno delo in mi
je moja stara očitala, da sem se
zlenobil."

Nasmehljali smo se Blažu, ki
se mu je še pri pripovedovanju
videlo in na rečem obrazu po-
znalo, kako ga je bila nenavad-
na prikazen prestrašila in pre-
vzela. Hudomučni Matevž je še
pristavil in rekel: "Da, vidiš,
Blaž, zakaj pa nisi potkal, pred-
no si vstopil pri stricu? Njemu
tudi gotovo ni bilo prav, da si
mu do malega stopil na glavo."
"Le norčuj se!" odgovori Blaž.
"Da se tebi taka pripeti, še hla-
če bi pral!"

Toda zadosti tej besedi! Sove
so že vse rfa nogah in pri jas-
nem nebu že prav pogosto ka-
plja od dreves. Pojdimo pobirat
in zopet mine noč, in rekel bi
skoro manj naporna nego prva;
kajti dolga pot v gozd prvega
dne in bolj utrudljivo delo za

vse priprave so nas bile bolj
prevzele. Tudi tla okrog vedno
gorčega in izdatnega ognja so
se do dobrega osušila in tudi
prepoten nisi bil, ko si legel; to-
rej ni čuda, da te druga noč ni
zadela tako kakor prva. Ako je
dovolj živeža, prebije se tudi
tretjo noč v gozdu in šele tretji
dan se po navadno prav skrom-
nem zajtrku vrnemo proti do-
mu.

Zadnja noč se ni prav spones-
la. Bolje bi bilo, da smo se ne-
koliko dalje prestavili. Vendar
pa naštejemo in zložimo v mal-
ho do tristo polhov. Proti vrhu
se pomikamo bolj počasi. Seveda
smo okrog ognja še na vse kra-
je dobro pregledali, da nismo
kaj pozabili. Z vrha navzdol pa
stopamo še bolj naglo. Srečamo
tudi ljudi, ki gredo v vprego v
gozd po drva in drugo lesovje.
Vsak nas ogovori in povpraša,
kako se je lov sponesel. Ze tik
prve vasi pa srečamo druge pol-
harje, s katerimi je že daljši raz-
govor, kod da smo lovili in ka-
tera vada je najbolj ugajala. Mi,
ki smo bili utrujeni in že blizu
doma, se nekoliko dalje prista-
vimo. Naši nasledniki se pa bolj
hitro poslovijo, ker jih skrbi, da
bi njih malhe ne bile kos našim,
kajti najizdatnejši lov se po kon-
čani dobi razglasi po vseh vaseh.
Marsikateri gozdar, ki bo ta

THE TOONERVILLE TROLLEY THAT MEETS ALL THE TRAINS

G. & S. Trolley Dept.

—Courtesy Bell Syndicate

moj opis čital ali slišal in je že
poslušal starčka, ko je pripove-
doval, kaj vse je doživel v goz-
du ter vedno končal z besedami:
"Saj dandanes pa tega več ni,
svet je postal ves drugačen," —
bo odkimal z glavo in rekel: "Te-
mu se je dobro godilo, ko je lo-
vil polhe. Imel je vsega zadosti
s seboj in pri lovu pa še lepo
vreme. Toda naj bi bil izkušal,
kar se je meni pripetilo, ko se
je na večer jelo oblačiti, še pred
polnočno deževati, potem pa je
pritisnila še burja in zjutraj, ko
sem se napol prezebel prebudil,
me je odeval sneg, potem bi le
vedel povedati, kako je pri pr-
vem vidu svojo pripravo po-
bral in šel iz gozda proti domu,
kakor bi ga sam peklenšček pre-
ganjal."

Vem to tudi jaz in bom tudi o
tem govoril, kako se godi goz-
darju, ko ga daleč od doma in
v debelem gozdu zasači nevre-
me. Poznal sem tudi polharja,
ki je nesel s seboj samo za dva
dni živeža, in to le koruzne mo-
ke in nekoliko masti, ostal pa
je v gozdu še tretji dan in tretjo
noč, v resnici nalovil sam do 400
polhov, toda domov grede vsled
gladu in ker je že težko nesel,
tako oslabil, da mu je jelo črno
postajati pred očmi in se je na-
posled zgrudil.

Tomaž je bilo ime temu možu
in bil je iz Kozarš. Pravil mi je,
da prav sam ni nikdar nalovil
toliko polhov kakor takrat, ko bi
bil malodane za zmerom ostal v
gozdu. "Imel sem s seboj," je
pravil, "do 30 stav. Vreme je
bilo pravo, polha pa toliko, da je
kar mrgolelo. Ko sem se drugi
dan odpravil, da se vrnem do-
mov, sem pokuhal še ostanek ži-
veža in utrujen, kakor sem bil,
potem, ko sem bil snedel, tudi še
pri ognju zaspal. Premišljevali
sem prišel in samega sebe pre-
veril, da brez živeža se en dan
tudi še prestane, in odločil sem
se, da bom lovil še eno noč, češ,
da tako ugodnega vremena in

toliko živali morda ne najdem
nikdar več. Po dnevu sem pre-
cej spal, na večer sem postal že
malodušen in mislil sem se že
odpraviti proti domu. Vendar pa
me je premagala strast in jel
sem nastavljal. Taval sem ka-
kor omamljen od stave do sta-
ve; vzdrževalo me je le to, da
je skoraj vsaka stava zmerom
držala. Pri belem dnevu sem
se prebudil pri ognju, ki je bil
do malega pogasnil. Zeblo me je
tudi, vendar sem še šel okoli
stav in pobral nje in kar je bilo
v njih. Pospravil sem vse v mal-
ho in jel stopati proti domu.
Dasi je star pregovor, da lovec
nikdar ne stopa laže nego takrat,
kadar težko nese, mi je bila na-
polnjena malha vendar zelo nad-
ležna in polotila se me je misel,
da bi jo skril in od doma potem
brata poslal ponjo."

Kar je tebi na jeziku, ljubi
bralec, to je premagalo tudi me-
ne, da sem rekel Tomažu: "Za-
kaj pa si niste par polhov spek-
li in se na ta način okrepčali?"
Tomaž me je pogledal in vedel
sem, kaj mi bo rekel. Pravi pol-
har bi baje prej od gladi pogri-
nil, nego si že v gozdu privoščil
polha. Kakor hitro pride do-
mov in pokaže plen ter prepusti
tudi radovednejšem in posebno
mladini, da preštejejo veliko šte-
vilo polhov, da potem vedo go-
voriti po vasi in praviti, da toliko
jih letos še nihče ni prinesel
domov in še tako težkih, potem
še postane radodaren. Sam si
jih privoščil in drugim jih deli.
Kdor drugače naredi, ta je sne-
da in ni pravi polhar.

Tega pravila se je držal tudi
Tomaž in se otepal z gladom in
trudom do Vratec, od koder se
pot nagne navzdol. Tam se je
pristavil, da bi počival in se ne-
koliko okrepčal, pa je od slabo-
sti bolj omedlel nego zaspal. Ko
se je zopet zavedel, si je poma-
gal naprej in malo živ šele proti
mraku prišel domov, dasi se od

Vratec do doma navadno ne po-
trebuje čez dve uri.Tak je in mora biti polhar,
ako se hoče šteti med strokov-
njake.

Ko pride polhar domov in se
okrepča za potrebo, mora takoj
na delo, da žival spravi v korist.
Prične s tem, da dene polhe iz
kožice. Kdor tega ni videl, ne
bi verjel, kako spretni so pravi
polharji. Parkrat se zabliše
nožič, potem pa potegne kožico
proti glavi doli in ima v eni ro-
ki nagega polha, v drugi pa me-
šček. Polhi se kuhajo, pečejo
in cvro; ako so tolsti, se mast od-
liva in spravlja. Domača hiša
in sosedje, vse se gosti z mesom
in dobro zabeljenim krompirjem

ali pa z žganci. Kožice se na-
zajo na niti in potem posuše
predno pridejo v stroj.

Strojenje je zelo prepro-
sto. Več čez trebuh prerezanih
žic se zameša med žaganje
bosi strojar, ki se drži z roka-
mi za kak poprečen količek, ki
po njih in jih meša, da ga
po zimi ne more zebsti. Ostr-
ne kožice se potem sešivajo
podolgate, takozvane tablice
vsako tablico jih gre po
najst. Toliko se jih potrebu-
tudi za navadno polhovko.
Dajajo se pa tudi table in se
tem rabijo kot podlaga name-
st druge kožuhovine.

(Dalje prihodnjič.)

Is a "foreign" name a handicap
in your profession or business?

IN

- MEDICINE? ...
- LAW? ...
- SPORTS? ...
- THE ARTS? ...
- TEACHING? ...
- SCIENCE? ...
- BANKING? ...
- BIG BUSINESS? ...
- THE ARMY AND NAVY? ...
- CIVIL SERVICE? ...
- POLITICS? ...

READ

WHAT'S YOUR NAME?

Louis Adamic's latest book (Autographed)—Price \$2.50

Other Books by Louis Adamic

Two-Way Passage.....	\$2.50
From Many Lands.....	3.50
My America.....	3.75
Cradle of Life.....	2.50
Grandsons.....	2.50

ORDER FROM

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue

Chicago, Ill.

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vse

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitice,
časnike, knjige, koledarje, letake itd.
v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem
angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ
DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
. Cene smerne, unifakno delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue

Chicago, Illinois

TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in
prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine ki eni naro-
čniki. List Prosveta stane za vsa enaka, za člano ali nečlano \$6.00 za
eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pet centov na \$1.20 za
tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči,
da je list predrag za člano SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in
gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član
SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list
tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno
naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista,
in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne
stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado \$6.00	Za Člone in Chicago je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.50
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.60	3 tednike in 4.80
4 tednike in 1.30	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali
Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.PROSVETA, SNPJ,
2857 S. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo polijam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime Čl. društva št.

Naslov

Ustavite tednik in ga priplajte k moji naročnini od sledečih
članov moje družine:

2. Čl. društva št.

3. Čl. društva št.

4. Čl. društva št.

5. Čl. društva št.

Mesto Država

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐

'Flying Tiger' Returns to U. S.

Dick Rossi, twenty-six-year-old "Flying Tiger" who has just returned to his San Francisco home from Burma, is showing his niece Judy Murray, two medals he received from the Chinese Government. During his six months of service in Burma, Rossi shot down six "confirmed" and another six "probable" Jap planes.

(Central Press)